

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Vittek, Emanuel.

**Farní společenství u kostela svatého Ignáce z Loyoly v Praze v letech 1950–1990.
Praha: KTF UK, 2015**

Emanuel Vittek předkládá diplomovou práci, jejímž předmětem jsou dějiny farního společenství u kostela svatého Ignáce z Loyoly v Praze v letech 1950–1990. Téma a struktura byly diskutovány od června 2013. Práce byla vypsána v listopadu téhož roku. Autor mi (jakožto školitelovi) předložil tři její verze, které jsem připomínkoval. V prosinci 2014 byla odevzdána k obhajobě. Můj posudek tehdy končil odstavcem, v němž jsem se dopustil pedagogické chyby. Nejprve jsem totiž ve snaze o velkou vstřícnost uvedl: „Při srovnání s jinými diplomovými pracemi, jež jsou na naší fakultě předkládány a úspěšně obhajovány, musím připustit, že jde zřejmě o práci obhajitelnou.“ Až následně jsem kolegu Vitteka vyzval, aby svou práci „ještě jednou sám dobrovolně přepracoval a předložil – podstatně kvalitnější – později“. Dnes již vím, že jsem měl říci to, co jsem se snažil sdělit, vyjádřit přímo, bez obalu a imperativně. Podobně jako oponent, který diplomandovi doporučil, „aby do dokončení práce investoval energii a péči, kterou si práce zaslouží, a aby ji opravenou podal k obhajobě v některém příštím termínu“. Ve světle uvedených skutečností kolega Vittek k obhajobě nepřistoupil. Dne 15. dubna 2015 mi zaslal upravenou verzi své práce. Já na to 25. dubna odpověděl několikastránkovým soupisem připomínek. On poté 26. dubna vložil svůj text do SISu a 28. dubna jej odevzdal vytištěný.

Tolik ohlédnutí za vznikem posuzované diplomové práce. Její historie mne vedla k tomu, abych se jí věnoval důkladněji, než bývá zvykem. Vedle skutečností, které vyvstaly nově v r. 2015, tak zaznamenávám i ty, které již byly zmíněny v předchozích připomínkách a zůstávají platné, a také ty, kterých jsem si povšiml až nyní:

Struktura textu je v pořádku. Podkapitoly první kapitoly trpí nevyváženým rozsahem poukazujícím na skutečnost, že autor nevěnoval celému období stejnou pozornost. Text obsahuje řadu gramatických, stylistických a grafických chyb, hovorových výrazů. Nečiní zadost požadavku sevřenosti, jež odpovídá odborné vědecké práci. Některé chyby vznikly poté, co diplomand horečně reagoval na mé připomínky. Nebyl důsledně zohledněn požadavek, že příjmení mají minimálně při prvním výskytu doprovázet křestní jména.

Bibliografické údaje jsou velmi často uváděny v nesouladu s pravidly KTF UK (přičemž autor nevytvořil ani svůj vlastní, koherentně užívaný styl). Příklady: pozn. 1 má za názvem článku čárku místo tečky; pozn. 3 má za „srov.“ dvojtečku, za jménem autora středník místo tečky, v titulu monografie mezi letopočty spojovník místo pomlčky, za titulem středník místo tečky, chybí údaj o místě vydání oddělený dvojtečkou od údaje o nakladateli, chybí čárka před rokem vydání; pozn. 4 a 5 trpí podobnými problémy (a podobně je tomu i jinde); pozn. 7 cituje dopis provinciála Šilhana z jezuitského oběžníku *Nuntii*, aniž by však uvedla údaj o čísle a stránce. Takto bychom mohli pokračovat. V pozn. 33 je článek z *Teologických textů* uveden pouhým internetovým odkazem místo řádné bibliografické citace (a podobně je tomu i jinde, viz pozn. 285, 287). V pozn. 62 je název časopisu psán velkými písmeny (a podobně je tomu i jinde). V pozn. 67 je chybně uvedeno velké písmeno u „Osobní“ (a podobně je tomu i jinde). V pozn. 68 je citace uvedena zdvojeně, vždy s použitím jiné citační metody: CAHA 2004, Lukáš CAHA, Náboženská matice, její vývoj a právní postavení (diplomová práce na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), České Budějovice 2004 (a podobně je tomu i jinde, např. pozn. 130, 132). V pozn. 69 je slovo karton psáno s velkým

písmenem a slovo „složka“ je celé velkými písmeny (a podobně je tomu i jinde). V pozn. 74 je obrácené pořadí mezi údaji: název archiválie (Zakládací kniha – velkými písmeny) a název archivu. V pozn. 124 je první slovo titulu knihy Jana Pavlíka (Vzpomínky) psáno velkými písmeny. V pozn. 159 je citován sborník, který jsem editoval (s řadou chyb podobných těm u pozn. 3), avšak bez toho, že by bylo uvedeno, že je míněn text Jiřího Skoblíka s názvem „Česká eklesiologie padesátých let v teorii a praxi (Reminiscence, nikoliv reflexe)“. A tak dále.

Mnoho chyb ve způsobu citace je následně obsaženo i v závěrečné bibliografii.

Oceňuji fakt, že diplomand doplnil heuristiku o čtyři nové rozhovory s pamětníky a o několik publikovaných pramenů. Současně se však s lítostí domnívám, že minimálně ty prameny, jež byly doplněny 25.–26. dubna, prostě jenom převzal z mých písemných podnětů a fakticky je nestudoval, nebo jen velmi povrchně. Objevily se vesměs jenom v závěrečném soupisu literatury a není zřejmé, že by s nimi autor pracoval. Některé mé náročnější podněty nevzal v potaz vůbec. Například ten, aby údaje o datech jmenování kněží sloužících u sv. Ignáce dohledal v *Acta curiae* resp. ve *Věstníku katolického duchovenstva*. Nebo aby čerpal z farních matrik, i když jejich stav není zcela uspokojivý. A aby se vypořádal s písemnostmi uloženými v Archivu bezpečnostních složek, kde jsou evidovány svazky k některým kněžím, kteří u sv. Ignáce působili. A také aby byl aktivnější v hledání pamětníků, například prostřednictvím farního zpravodaje.

Sdělovaný obsah není vždy jasný. Pro příklad uvádím, co následuje. Drobností jsou rozptýlené a nesouladné údaje o využití tzv. IV. poschodí Kněžského domu (str. 27, 33, 35). – Závažnější je např. toto: „V té době taky probíhalo jednání s ČSSR a Vatikánem. Ministr Jelínek proto vystoupil s projevem...“ (str. 24). První věta je formulována těžkopádně a česky nesprávně. Druhá věta je nesprávná věcně. Autor o něco dále odkazuje na knihu CUHRA, Jaroslav. *Československo-vatikánská jednání 1968–1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, str. 157–158, kde ovšem mohl snadno zjistit, že je řeč o ministrovi kultury Milanu Klusákovi a o vedoucím Sekretariátu pro věci církevní ministerstva kultury Františku Jelínkovi (čímž by odpadla i poznámka „křestní jméno prameny neuvádějí“). – Jiným příkladem je věta „a tak byl v červnu 1987 Mírovým hnutím kněžského duchovenstva vytvořen plán na přestavbu Kněžského domova“, v níž je jednak míněno Mírové hnutí katolického duchovenstva, jednak je tento název kněžské organizace použit anachronicky, neboť zanikla r. 1968 a r. 1971 ji nahradilo Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*.

Ještě závažnější je např. tato nejasnost: na str. 30–31 se diplomand věnuje mj. vlastnictví kostela. Uvádí, že byl „celkem rychle“ (sic!) převeden „do vlastnictví Náboženské matice“. Poté, „na začátku sedmdesátých let“ (sic!), „byla vytvořena darovací smlouva, která měla veškeré prostory kostela [...] bezplatně převést do vlastnictví Československého státu. Kostel byl pak (sic!) dán do užívání duchovní správě u svatého Štěpána.“ Roku 1976 nebo těsně po něm (nejasné!) se ovšem ukázalo, že bezplatný převod kostela do vlastnictví státu nikdy neproběhl a jeho majitelkou vždy zůstala Náboženská matice. „Po převratu“ (sic!) přešel do vlastnictví Magistrátu hl. m. Prahy.

Text trpí naprosto vágní datací. Necituje žádný doklad o převedení kostela do vlastnictví Náboženské matice. Ani o tom, že byl dán do užívání duchovní správě u sv. Štěpána. Kým vlastně? Jaký je obsah onoho „užívání“? A jak bylo spojení s duchovní správou u sv. Štěpána řešeno po stránce kanonické? – Toto téma je bezprostředně spojeno s otázkou, jaké bylo kanonické postavení duchovní správy u sv. Ignáce před r. 1950 a po něm, proč diplomand hovoří jednou o „farnosti“ a jindy zase o „farním společenství“, zda se na kanonické situaci něco změnilo v okamžiku, kdy byl kostel „dán do užívání duchovní správě u svatého Štěpána“

a proč je – jak dodávám sám za sebe – dnes farním kostelem sv. Štěpán a sv. Ignác je kostelem filiálním.

Není ovšem jasné ani to, kdy byl vlastně sv. Ignác svěřen duchovní správě u sv. Štěpána. V citované pasáži se zdá, že po „začátku sedmdesátých let“. Ovšem již o Augustinu Klimentovi se dočteme: „Od 15. 4. 1952 byl kaplanem u sv. Štěpána na Novém Městě v Praze. Ve stejném časovém období byl služebně přikázán ke sv. Ignáci“ (str. 39). O Miroslavu Vágnerovi se to sice z práce nedozvídáme, ale na stránce Knihovny pražské metropolitní kapituly (<http://kpmk.eu/>), na niž jsem diplomanda upozornil, stojí: „od 1. 2. 1960 do 14. 4. 1962 byl kaplanem farnosti sv. Štěpána s povinností v duchovní správě u kostela sv. Ignáce“. Z uvedeného se zdá vyplývat, že byl sv. Ignác spojen s duchovní správou u sv. Štěpána nejpozději od r. 1952. Zda tomu tak bylo a jaká byla kanonická situace kostela sv. Ignáce, to se z práce bohužel nedozvíme. Přitom jde o klíčovou otázku.

Z finální verze první kapitoly zmizela v poslední redakci některá témata, jež by byla vyžadovala další práci s prameny. Míněna je např. informace o tom, že v Kněžském domově sídlila redakce časopisu *Duchovní pastýř*. Objevuje se až v kapitole čtvrté, na str. 56, kde se autor nečekaně vrátil k odchodu jezuitů (a doplnil údaje, které měly být uvedeny dříve). Zůstala tak oddělena od informace, že zde byla redakce časopisu *Via* (str. 32, 33). Nesděleno a nevysvětleno tudíž je, že *Via* po Pražském jaru nastoupila na místo *Duchovního pastýře*, aby byla v době normalizace sama opět nahrazena obnoveným *Duchovním pastýřem*. Diplomanda jsem na to upozornil, a to včetně odkazu na patřičnou literaturu (MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, str. 55). Týž osud potkal informaci o tom, že se po Pražském jaru u sv. Ignáce vzdělávali laici v kurzech vedených Metodějem Habáněm OP (tamtéž, str. 59–60) a že tu probíhal katechetický kurz (tamtéž, str. 65; viz i NOVOTNÝ, Vojtěch. *Teologie ve stínu*. Praha: Karolinum, 2006, str. 70 a ID. *Bonaventura Bouše burcující*. Praha: Karolinum, 2009, str. 292).

U biografických hesel kněží působících u sv. Ignáce jsem autorovi dával k úvaze, zda by neměl snížit počet poznámek tím, že u každého jména prostě shrne do jediné poznámky všechny prameny, s nimiž pracuje (samozřejmě pokud je z nějakého nutného důvodu přímo necituje, což by ale měla být spíše výjimka). Rozhodl se tak neučinit. Stále si však ještě myslím, že by to bylo lepší, protože by to text zpřehlednilo. Upozornil jsem také na to, že biogramy nemají vždy stejnou strukturu, což svědčí o tom, že jejich povaha nebyla předem jasně definována. Příkladem budiž způsob, jímž je představována literární působnost kněží – někdy je citována přímo, jindy citací z publikace (např. Jana Pavlíka SJ); někdy jen souhrnným vyjádřením, jindy včetně podrobností o časopiseckých textech.

Nespokojený jsem u jednotlivých osobností s heuristikou. Autor např. často vychází z NOVOTNÝ, Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990*. Praha: Karolinum, 2006, kde jsou u jednotlivých biogramů citovány dostupné prameny. Diplomand se však v jejich stopách nevydal. Mohl tím ovšem získat další relevantní informace nejenom obecně k životu kněží, kteří u sv. Ignáce sloužili, ale i přímo o této jejich službě. Mimochodem, přes výslovné upozornění kol. Vittek nepoužil novější a revidovaný spis NOVOTNÝ, Vojtěch – VAŇÁČ, Martin – KUNŠTÁT, Miroslav. *Biografický slovník katolických teologických fakult v Praze 1891–1990*. Praha: Karolinum, 2013, ani další doporučená díla: PAVLÍK, Jan. *Budou vás vydávat soudům*. Díl 2, *Nekrology zemřelých členů české provincie T.J. v době rozptýlení v letech 1950–1990*. Praha: Societas, 1996 či HANUŠ, Jiří. *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno: CDK, 2005; VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948–1964*. Olomouc: CMM, 2004.

U Dominika Bohumila Jirků (str. 39) si autor na poslední chvíli posloužil informací o datu narození a úmrtí, které jsem mu poskytl z aplikace na webu Správy pražských hřbitovů, aniž

by ovšem uvedl zdroj. Nezhlednil naproti tomu bibliografický poznatek z katalogu Národní knihovny: JIRKŮ, Bohumír. *Jesličky: Pokoj lidem dobré vůle*. Praha: Vyšehrad, 1951. Literární činnost Pavla Kuneše je citována s neúplnými údaji (str. 43). Diplomand také u Kuneše nevyužil dostupné internetové (auto)biografické zdroje, na které jsem ho upozornil. U Jiřího Skoblíka (str. 49–51) nebyl použit biogram na stránce Knihovny pražské metropolitní kapituly. U Františka Panušky (str. 51–52) autor neeviduje existenci velkého konvolutu homilií ve farní knihovně, z nichž by jistě bylo možné poznat něco o péči tohoto kněze o farní společenství u sv. Ignáce. Biogram Petra Kouteckého (str. 53) je doslovně, jen s malými úpravami, převzat z parte, aniž by však byl opatřen uvozovkami. Biogram Františka Krásenského je doslova opsán z *Bulletinu Jezuité* 2005, č. 3, str. 15, aniž by byl opatřen uvozovkami. V obou těchto případech je prostě připojen odkaz „srov.“ doplněný o poukaz na Archiv České provincie TJ. Upozornil jsem studenta, že takový způsob citací není korektní a mohl by být v krajním případě považován za plagiát.

Ve čtvrté kapitole shledávám tyto problémy: Ustanovení Konáše a Kasana po odchodu jezuitů zůstává neobjasněné (str. 55). Žádal jsem, aby byl konzultován *Věstník katolického duchovenstva*, případně další literatura. Na str. 63nn je řeč o odchodu Kuneše, následuje však další vyprávění o jeho působení až do str. 66. U pasáže o návštěvě jezuitského generála Pedra Arrupeho (str. 69nn) se nemohu zbavit dojmu, že jde o jakousi nepřiznanou citaci: je užíván výrazně jiný styl než jinde v práci. Na str. 81 je zmíněno, že r. 1980 proběhlo jednání o odstěhování redakce *Katolických novin*. Nedozvíme se ale, zda k němu došlo a za jakých okolností. Doporučoval jsem konzultovat alespoň knihu PAULAS, Jan – ŠEBEK, Jaroslav (ed.). *Katolické noviny 1949–1989*. Praha: Katolický týdeník, 2009.

Pasáž o návštěvě Rogera Schütze u sv. Ignáce byla doplněna nově a jsem velmi rád, že autor tyto informace objevil. Zajímalo by mne, zda by se k této události nedaly nalézt nějaké archivní prameny, podobně jako to diplomand dokázal u návštěvy Matky Terezy, o které píše vzápětí. Stejně potěšený jsem i tím, že vyslyšel mé volání po zařazení nové kapitoly o hudbě u sv. Ignáce – potvrzuje se, že to bylo přínosné. Jen drobnost: zajímalo by mne, o jaké Ebenově mši je vlastně řeč (str. 86). Kdesi jsem četl, že šlo o slavnou mši truvérskou, jinde o mši z kancionálu – nevím jistě.

Na druhé straně však musím právě u této kapitoly upozornit na to, čeho jsem si všiml již v podkapitole o působení Jiřího Skoblíka: autor v přepisu svých rozhovorů s pamětníky nerozlišuje podstatné od druhotného a postupuje tak, že doslovně cituje jejich výroky, které upravuje jenom tím, že v nich mění osobní zájmeno a slovesný tvar. Na místě by byla spíše parafráze, případně kritické hodnocení. Snad proto, aby svůj postup ospravedlnil, označil diplomand druhou verzi své práce pojmem „kronika kostela a rezidence“ (str. 95). O tu ale jít nemělo.

Bibliografie není dělena adekvátně. Správně byly uvedeny odděleně archivní prameny. Další členění na primární literaturu, sekundární literaturu a články však už je nesprávné. Mělo jít spíše o: Publikované [archivní] prameny a edice dokumentů, Sekundární literatura (míněno: monografie a články v abecedním pořadí autorů, a pokud autor chybí, pak dle prvního písmene titulu). Souhlasím s vyčleněním internetových pramenů mezi ostatní zdroje.

Obrazová příloha je v pořádku a velmi zajímavá. Popisky by bylo žádoucí upravit.

Úhrnem: Autor uzavírá svou práci slovy: „Domnívám se, že se v této práci podařilo vytvořit ucelený přehled dějin kostela sv. Ignáce i rezidence jezuitů v době komunistického režimu v letech 1950–1989. Tedy sepsat jakousi kroniku kostela a rezidence, která v tomto období není vedena“ (str. 95). – Souhlasím s tím, že práce poskytuje první zpracování studovaného

tématu: dějin farního společenství u kostela sv. Ignáce a potažmo i Tovaryšstva Ježíšova a pražské arcidiecéze v letech 1950–1990. Jsem velmi rád, že jsou tyto děje nyní známy lépe než dříve a diplomová práce poskytuje určitý nástroj, jak se s nimi seznámit.

Vím, že autor investoval do sepsání své práce jisté úsilí. Zprostředkovaně vím i to, že neporozuměl tomu, proč byl veden k tomu, aby ji přepracoval. Nevím však, jak jasněji bych se ještě mohl vyjádřit. Celou dobu se snažím zas a znovu říci, že si právě toto téma zaslouží, aby bylo

- zpracováno na základě mnohem důkladnější heuristiky archivních dokumentů, memoárové literatury a orální historiografie, neboť to je jediná cesta, jak se dobrat dalších a důkladnějších poznatků;
- vyjádřeno takovým stylem, který napomůže tomu, aby byly informace podány precizně a sevřeně, tedy tak, aby bylo jasně patrné, o čem je řeč a jak spolu jednotlivá fakta a jednotlivé výroky souvisejí;
- sepsáno gramaticky správně, za použití takové grafiky a takové citační normy, aby byl text čtenáři snadno srozumitelný a aby mu byly informace, které chce autor sdělit, přístupnější.

Domnívám se, že nároky, které tím na autora kladu, jsou správné. Měl jsem také za to, že je v podstatě uvítá, a to právě proto, že má farnost u sv. Ignáce upřímně rád. O to více mne mrzí, když zjišťuji, že jsme se neshodli v tom, jak je třeba diplomovou práci uchopit a pojmout. Ukázal jsem v tomto posudku, že i její druhá verze zaostává za možnostmi, které téma skýtalo a kterými autor disponuje, a také za formálními nároky, které na diplomovou práci kladou pravidla KTF UK. Táhne se tedy, zda lze mít ve světle uvedených skutečností za to, že diplomand naplnil, co stálo v posudcích k první verzi jeho diplomové práce: že ji má předložit „podstatně kvalitnější“ a že má do jejího dokončení „investovat energii a péči, kterou si práce zaslouží“. Ve světle uvedených skutečností musím s velikou lítostí konstatovat, že nikoli.

Musím proto komisi pro obhajobu diplomových prací navrhnout, aby byla práce *Farní společenství u kostela svatého Ignáce z Loyoly v Praze v letech 1950–1990* klasifikována stupněm „**neprospěl**“.

U obhajoby očekávám diplomandovo vyjádření k formální stránce práce a k heuristickému posunu mezi první a druhou verzí. Dále pak i objasnění otázky kanonického postavení duchovní správy u sv. Ignáce od r. 1948 do současnosti, včetně pouta s duchovní správou u sv. Štěpána.

Praha, 31. května 2015

doc. Vojtěch Novotný, Th.D.